

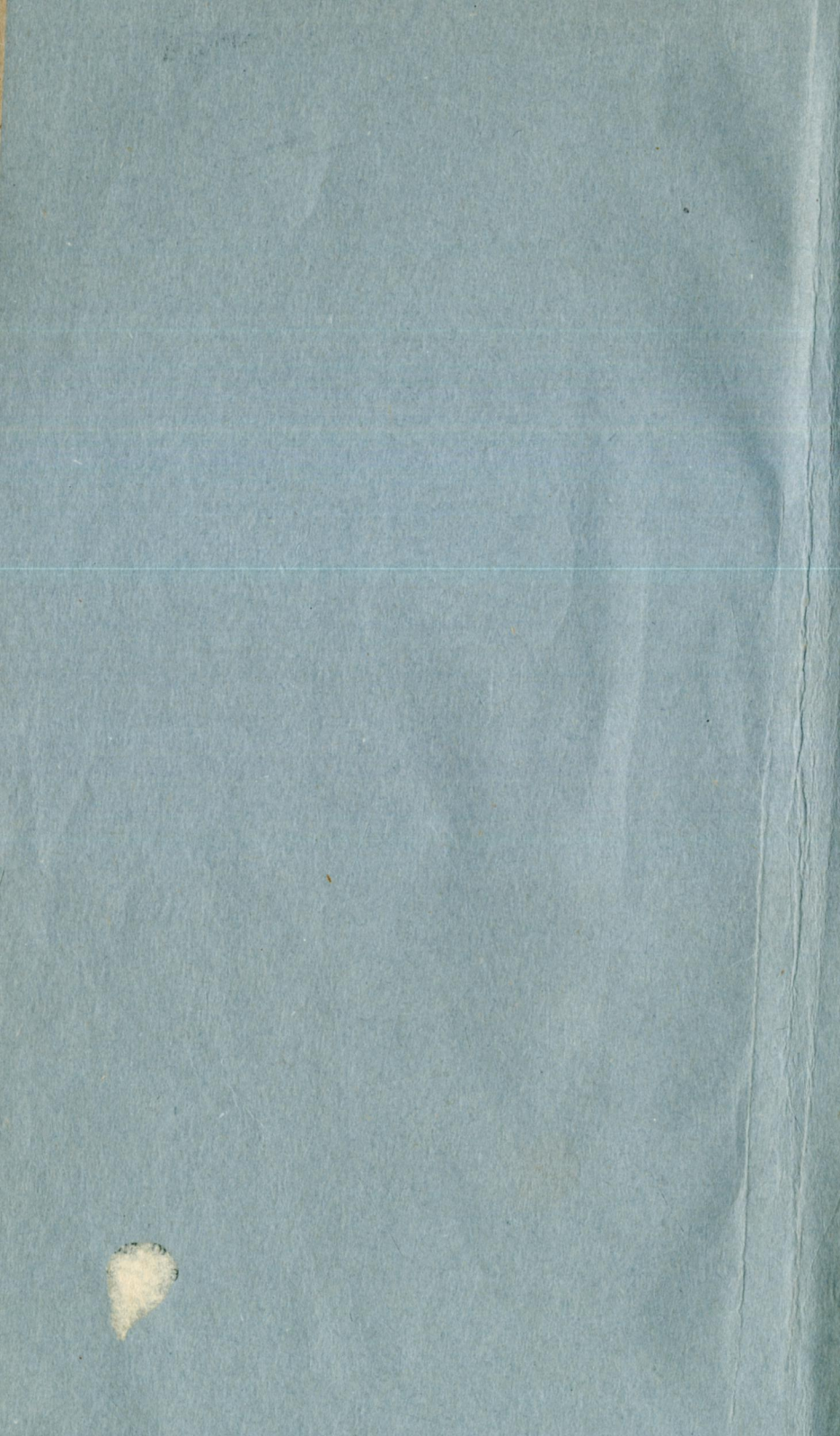

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00760506 (O)

2012

ПРОЕКТ СТАТУТА

Наукового Товариства імени Шевченка У ЛЬВОВІ.

I. Назва Товариства, осідок, ціль і круг діяльності.

§. 1.

Товариство називає ся „Наукове Товариство імени Шевченка“ і має осідок у м. Львові.

§. 2.

Ціль Товариства: плекати та розвивати в українсько-руській мові науку без прямого дидактичного призначеня.

§. 3.

До сеї цілі мають вести:

- 1) наукові досліди
  - а) з фільології, етнографії та історії письменства, головно українсько-руського народу,
  - б) з археології, етнології, історії політичних, економічно-соціальних та правних теорій та інституцій передовсім на Україні-Руси,
  - в) з наук математичних та природописних;
- 2) наукові дебати і відчити,
- 3) з'їзди учених, наукові подорожі та ескурзії,
- 4) премії за наукові праці та підмоги вченим, письменникам і артистам,
- 5) видаванє наукових публікацій періодичних і неперіодичних,
- 6) удержуванє бібліотеки і музея,
- 7) удержуванє власної книгарні, друкарні і переплетні.

§. 4.

Наукові праці видає Товариство українсько-руською мовою, що є урядовою мовою Товариства; вибірково може видавати деякі праці иньшою мовою.

§. 5.

Маєток Товариства складає ся :

- а) з вкладок членів,
- б) з друкарні, книгарні, переплетні й інвентаря,
- в) з бібліотеки і музею,
- г) з видань Товариства,
- д) з доходів із відчитів і т. и.,
- е) із запомог, добровільних датків і записів,
- ж) зі спеціальних фондів чи то відданих у заряд Тов. посторонніми людьми, чи креованих для спеціальних наукових цілей загальними Зборами Товариства.

II. Члени Товариства.

§. 6.

Товариство складає ся з членів : 1) звичайних, 1) дійсних, 3) почесних, 4) основателів.

§. 7.

Звичайним членом стає кожда особа або інституція укр. руська, яку прийме Виділ Товариства.

§. 8.

Звичайні члени мають право :

- 1) належати до наукових Комісій, бувати на явних засіданнях Виділу, Секцій, Комісій і користати з бібліотеки та музею Тов.,
- 2) голосувати, ставляти внесеня й інтерпеляції на загальних Зборах,
- 3) право активного і пасивного вибору до Виділу й контрольної Комісії,
- 4) подавати письменно Виділови внески в справах Товариства, які Виділ мусить узяти під раду,
- 5) вглядати в книги Товариства протягом 14 днів перед заг. Зборами в присутности одного члена Виділу,
- 6) домагати ся скликаня надзвичайних Зборів по мысли §. 39 сего статуту.

§. 9.

Звичайні члени платять при вписі 2 кор. вписового і опісля в першій чвертьроці кожного адміністраційного року 10 корон вкладки.

§. 10.

Дійсних членів іменує кожда поодинокі Секція Товариства за самостійні наукові праці, а передовсім за визначну участь у виданях Товариства; се іменованє затверджує Виділ.

§. 11.

Дійсні члени мають :

- 1) всі права звичайних членів (§. 8.),
- 2) право бути членом одної Секції і брати участь у наукових нарадах її з рішачим голосом,
- 3) право активного і пасивного вибору до президії Секції.

§. 12.

Дійсні члени обов'язані самотійними працями розвивати українсько-руську науку і брати визначну участь у видавництвах Товариства.

§. 13.

Члени основателі, іменовані на підставі первісних статутів Товариства, мають права звичайних членів.

§. 14.

Почесними членами іменують загальні Збори на внесені Виділу людей заслужених для науки, штуки, письменства або для самого Товариства. Вони мають усі права звичайних членів.

§. 15.

Члени дійсні, основателі і почесні не платять вкладок.

§. 16.

Інституції і заграничні члени мають право голосувати на загальних Зборах через відпоручників, уділивши їм письмнене припорученє і письменно-ж повідомивши про се Виділ. Заграничним членом вважає ся той член, що пробує постійно за границями Австро-Угорщини. Заступати заграничного члена може лише член Товариства. Один член може заступати лиш одного заграничного члена або одну інституцію. Він голосує окремо за себе, а окремо за того, кого заступає.

§. 17.

Члени тратять права через виключенє і виступленє.

§. 18.

Звичайного члена вважає Виділ за виступившого, коли до кінця червня дотичного адміністраційного року не заплатив вкладки, не вважаючи на письмнене завізанє Виділу Тов. і загрозу вичеркненя. Вичеркненє ухвалює Виділ на внесенє секретаря.

§. 19.

Виділ має право з важних причин виключити члена. Виключений член має право відкликати ся до загальних Зборів.

III. Секції і Комісії.

§. 20.

Дійсні члени Товариства ділять ся на Секції:

- 1) філософічну,
- 2) історично-філософічну,
- 3) математично-природописну.

§. 21.

Дійсний член може належати лише до одної Секції. Перейти до другої Секції може лише за згодою тої Секції, до якої переходить, і виступаючи з першої.

§. 22.

Управа Секції складаєть ся з директора, секретаря і їх заступників вибраних Секцією на два роки. Вибір відбуває ся абсолютною, зглядно простою більшістю голосів.

§. 23.

Засідання Секцій відбувають ся в міру потреби; предметом їх є:

- 1) дискусії над науковими працями або рефератами предложеними котрим із дійсних членів,
- 2) внесення до Виділу і через нього евентуально до загальних Зборів в наукових справах,
- 3) іменоване дійсних членів,
- 4) обговорене секційних видавництв і вибір їх редакторів,
- 5) вибір управи Секції,
- 6) засновуване наукових Комісій і пильоване їх діяльности.

§. 24.

З ініціативи президії котрої будь Секції або президії Товариства і за згодою президії дотичних Секцій можуть відбувати ся засідання двох або й трьох Секцій в справах вичислених у §. 23. під 1, 2 і 4, коли вони виходять поза компетенцію одної Секції.

§. 25.

Рішаючий голос у Секціях мають лише дійсні члени; інші члени можуть брати участь у працях Секцій лише з голосом дорадним.

§. 26.

Наукові Комісії вибирають ся Секціями з поміж членів Товариства. На предложене Комісії може Секція запросити до Комісії також спеціалістів з поза Товариства. Комісії нараджують ся виключно в справах наукових і всі їх ухвали підлягають затвердженю відповідних Секцій.

Комісії, що вийшли з рамени кількох Секцій, прокладають свої праці тій Секції, до якої належить дана праця. Секція розв'язує Комісію, коли вона сповнила задачу, для якої була вибрана, або коли протягом року не проявила ніякої діяльності.

§. 27.

Адміністраційні Комісії вибирає Виділ із членів Товариства для пильовання спеціальних адміністраційних справ Товариства і розв'язує їх, коли мине їх потреба.

§. 28.

Що року по змозі дня 9. н. с. марта, в роковини смерті Т. Шевченка, відбуває ся з ініціативи Виділу за порозумінем усіх трьох Секцій прилюдний науковий Збір, на якому в кождім році член иншої Секції за чергою виголошує науковий відчит, голова Товариства подає образ наукових праць Товариства в минувшому році і згадує померших членів, а секретар проголошує імена нововибраних дійсних та почесних членів і імена тих, що одержали премії за наукові праці.

IV. Виділ.

§. 29.

Виділ складає ся з голови, 7 членів і 4 заступників вибраних із місцевих членів загальними Зборами. Крім тих належать до Виділу з рішаючим голосом директори Секцій або вибрані замість них секційні відпоручники по одному з кождої Секції. Голова, секретар і ще бодай один із виділових повинні бути дійсними членами. Уряд виділових, заступників і репрезентантів Секцій триває два роки, а по двох роках аж до вибору нового Виділу і нових репрезентантів Секцій. Виділ займає ся адміністрацією Товариства, затверджує ухвали Секцій і виконує їх з оглядом на фінанси Товариства, полагоджує непорозуміня між поодинокими Секціями та Комісіями, виконує ухвали загальних Зборів, здає перед ними справу зі своєї діяльності і відповідає за неї.

§. 30.

Голова скликає Виділ, установляє денний порядок, проводить засіданю, дбає про виконуванє статута Товариства, заступає його на зверх, підписує разом зі секретарем усі письма, оповіщення і грамоти Товариства. В разі перешкоди виконує права голови його заступник, а в разі перешкоди й того найстарший віком член Виділу.

§. 31.

Засідання Виділу відбуваються щонайменше раз на місяць. До важности рішень треба шістьох членів разом з репрезентантами Секцій. Рішення Виділу западають більшістю голосів; тільки для виключення члена треба більшості трьох четвертих присутніх. В разі рівности переважає та гадка, за котрою голосував голова.

§. 32.

Заступники бувають на засіданнях Виділу з голосом до-радним, тільки в справах свого реферату мають рішачий голос. В разі довшої неприсутности члена Виділу покликає Виділ замість нього одного заступника до Виділу з рішачим голосом.

V. Загальні Збори.

§. 33.

Виділ скликає Збори Товариства звичайні і надзвичайні.

§. 34.

Звичайні загальні Збори Товариства відбуваються щонадво роки.

§. 35.

Виділ обов'язаний на 14 день перед звич. загальними Зборами розіслати членам справоздане зі своєї діяльности і оголосити день зборів в одній із місцевих часописий.

§. 36.

До важности рішень треба на загальних Зборах особистої присутности найменше 30 членів. Рішення западають більшістю голосів; лише для зміни статута і розв'язання Товариства треба голосів $\frac{2}{3}$ присутніх членів. Голосоване відбуває ся явно, при всіх персоналіях тайно.

§. 37.

На загальних і наукових Зборах проводить голову або його заступник, а в разі потреби вибраний Зборами предсеідатель.

§. 38.

Загальні Збори: 1) приймають до відомости справоздане Виділу;

2) дають абсолюторію Виділови на внесення контрольної Комісії;

3) вибирають голову, Виділ і контрольну Комісію з трьох членів на два роки;

4) рішають внесення Виділу або членів що до справ адміністративних ;

5) іменують на внесення Виділу членів почесних ;

6) рішають про зміну статута або розв'язане Товариства. Проект зміни статута може вийти або від Виділу або від членів. В останнім разі проект з мотивами підписаний найменше десятьма членами має бути поданий до Виділу найменше місяць перед зборами ;

7) обговорюють внесення та інтерпеляції поодиноких членів,

8) рішають про відклики виключених членів.

§. 39.

На умотивоване домагане 20 членів Товариства має Виділ скликати найдалі до місяця надзвичайні загальні Збори, а коли би цього не вчинив, тоді сі члени можуть скликати Збори відозвою, на якій підпишуть ся повними іменами. День зборів оголошуєть ся на 14 день наперед в одній з місцевих часописий. Надзвичайним загальним Зборам Виділ не складає справозданя.

VI. Контрольна Комісія.

§. 40.

Контрольна Комісія зложена з трьох членів провірює рахунки Товариства і здає справу загальним Зборам з орудування маєтком Товариства. Члени Виділу і їх заступники та платні урядники Товариства не можуть належати до контрольної Комісії.

VII. Мировий суд.

§. 41.

Всякі спори між членами з відносин у Товаристві рішає мировий суд зложений із судіїв вибраних обома сторонами, та одного зверхника, якого собі виберуть судії, з членів або й нечленів Товариства.

VIII. Розв'язане Товариства.

§. 42.

Колиб Товариство перестало існувати не рішивши про своє майно, то все майно переходить на Товариство „Просьвіта“ у Львові з тим, щоб воно без проволоки дало почин до засновання нового наукового Товариства, якому-б мало бути передане те майно. В ніякім разі майно Тов. не може бути обернене на інші цілі крім означених у §. 3.

Др. Іван Франко, внескодавець.

Т. Біленький.
Остан Весоловський.

В. Винар.

Хведір Вовк.

Др. Теодат Галін.

Др. Григорій Гарматій.

Володимир Гнатюк.

Др. Іван Горбачевський.

Марія Грушевська.

Михайло Грушевський.

Кость Гукевич.

Дм. Дмитерко.

Стефан Дубравський.

Др. Филип Євин.

Др. Володимир Загайкевич.

О. Михайло Зубрицький.

Др. Михайло Кос.

Др. Мирон Кордуба.

Др. Володимир Коцовський.

Др. Осип Маковей.

Др. Іван Макух.

Др. Ярослав Окуневський.

О. Михайло Олексинин.

Андрій Павлич.

О. Іван Попель.

Др. Петро Рондяк.

Проф. Кирило Студинський.

Олександр Сушко.

Василь Тисовський.

Стефан Томашівський.

Іван Труш.

Йосиф Чайковський.

Др. В. Янович.

Мотиви до проєктованої зміни статута.

Історія кожного розвою, се історія повільних, органічних змін: в міру нових обставин виробляють ся нові потреби і нові органи та засоби для їх задоволення.

Наукове Товариство ім. Шевченка в своїм звиш 30-літнім розвою перебуло кілька фаз, від товариства майже наскрізь заробкового, привязаного до друкарні, до того, чим єсть тепер. Розвій ішов у тім напрямі, що розпочато наукове видавництво на старій основі, а потім, в міру приросту сил і наукових інтересів змінювано й статут: заведено секції для систематичного ведення наукової праці, потім усталено наукову кваліфікацію для доступу до секцій, заведено поділ на членів дійсних і звичайних. На сьому поки що розвій зупинив ся, а тимчасом не лише зростав обсяг діланя товариства, але й посеред членів товариства повставали змаганя до дальших перемін його будови. Виразом тих змагань являють ся два проєкти нового статута, з яких один з дати 1 грудня 1903 підписаний „Статутовою Комісією“ зложеною з дра проф. Ст. Дністрянського, М. Павлика і проф. В. Шухевича, а другий отсей.

Для ухилення непорозуміння, буцім то проєкт Стат. Комісії був справді виразом поглядів секцій, зазначимо, що виравді на спільнім засіданю секцій д. 8 падолиста вибрано комісію з трьох членів для вироблення проєкту статута, але на засіданю з 22 падолиста сконстатовано, що вибір такої комісії, як і взагалі подаване від наукових секцій проєкту статута противить ся обовязковому статутови. Се право прислугує кождим поодиноким 10 членам, але не прислугує секціям, тілу спеціально утвореному для наукової праці. Тим то на спільнім засіданю з дня 22 падолиста узнано сей вибір нелегальним і поручено авторам проєкту внести його як приватний еляборат, так що предложений тепер проєкт нібито з офіціальною маркою всіх секцій Товариства мусимо признати певним надужитєм фірми секцій.

В яким напрямі має розвивати ся далі наше товариство? Отсе основне питанє, на яке треба дати собі ясну відповідь що до якого у нас доси нема ясности. Слово „наукове“

поставлене в назві товариства, можна розуміти вселяко. Наукове буде товариство для видавання популярних брошур, оригінальних чи перекладаних підручників, для ширеня технічних відомостей, навіть для закладаня та піддержуваня шкіл, буре та пансіонатів, але діяльність такого товариства мусить бути зовсім инша, ніж діяльність товариства присвяченого плеканю тзв. чистої науки, тобто наукових дослідів без огляду на їх безпосереднє практичне чи дидактичне значінє. Тут виявляєть ся ріжниця між дотеперішнім статутом і новими проєктами. Дотеперішній статут (§ 3.) обіє наук кладе метою товариства також плеканє штуки, хоча в дальших §§ не подає нічого, що вело би до сеї ціли. Те саме повторяв і проєкт виділу, предложений заг. Зборам 1903 р. Той проєкт розширює надто мету товариства, яке „взагалї має дбати про поступ укр. руської нації на всіх полях людського знаня“*) — розширенє, яке по нашій думці цілковито затемнює обсяг діланя товариства і може повести до загладження його наукового характеру. Сей додаток переняв також проєкт „Статутової Комісії“, виданий власне під окликом піднесеня наукового характеру товариства, і переняв також дальшу його консеквенцію — включенє наук технічних і лікарських у програму праць товариства. Наш проєкт бере річ тіснійше, виключаючи в § 2 усякі праці практично-дидактичні та популяризаторські, і надаючи в § 3 а) і б) науковим дослідам також тіснійшій обсяг. З сього тіснійшого зрозуміня наукового характеру товариства випливає виключенє штуки з обсягу програми занять товариства, але полишенє історії штуки як частини загальної історії цивілізаційного розвою. Відсея випливає також, що наш проєкт лишаєть ся при трьох секціях, не вважаючи потрібним творенє окремої секції правничо-економічної, бо по нашій думці в програму праць нашого товариства входять лише дослідї над історією руського права та руських економічних та соціяльних відносин, а практичне австрійське правознавство теперішньої доби повинно бути предметом заходів окремого товариства руських правників, як се бачимо у иньших культурних народів. Так само виключає наш проєкт можливість твореня якоїсь нової секції, бо § 3 а), б), в) обіймають весь обсяг наук, які по нашій думці можуть входити в програму праць Наук. тов. ім. Шевченка: значить, усяка дальша секція була би безпредметова.

*) Додаток, взятий на предложенє фільольотичної секції.

Під окликом піднесення наукового характеру нашого товариства веде ся в його лоні від кількох літ боротьба, якої одним епізодом є також теперішнє змаганє до зміни статута. Часть членів, незадоволена з дотеперішнього веденя діл у товаристві, від критики, часто оправданої, поодиноких хиб та недомовок теперішнього статута дійшла до повної перебудови товариства, яку має на меті проєкт Статутової Комісії. Не можна назвати инакше, як повною перебудовою проєкт, який точку тяжкості дотеперішнього діловодства переносить на нове тіло, тзв. Раду Товариства, і задля наділення того тіла як найбільшою компетенцією відбирає дуже важні права Виділови (затвердженє вибору дійсних членів, затв. вибору редакторів органів Товариства, рішенє про уряджуване відчитів та систематичних курсів, про участь Тов. в з'їздах, полагоджуване непорозумінь між секціями та комісіями) і секціям (укладанє регулямінів, вибір відпоручників на наук. з'їзди), а надто передає тому тілу неозначену близьше зверхність над секціями (§ 27, 1) та юрисдикцію над головою і генеральним секретарем товариства. Творячи четверту секцію проєкт Ком. Стат. узискує рівночасно те, що кождоразовий Виділ Тов. мусів би крім голови містити в собі 5 членів вибраних чи то безпосередно чи посередно Радою Тов., отже неодвічальних перед загальними Зборами, і лише 4 вибраних заг. Зборами. Що такий Виділ, зложений в переважній часті з членів дійсних, отже зайятих науковою працею, не був би здібний вести складну та марудну адміністрацію Тов., се бачуть проєктодавці й самі; загороджуючи надто § 31 можливість Виділовим побирати яку будь винадгороду з фондів Товариства за свою адміністраційну працю, вони одним замахом доконують другої перебудови, зваляючи § 32 всю адміністрацію Тов. на платних урядників, роблячи заразом ілюзоричним перше реченє тогож § 32, бо при такім стані Виділ не веде адміністрації, а тільки наглядає і контролює її.

Мені здаєть ся, що в основі того радикального плану лежать аж три фікції. Одна та, буцїм то Наук. тов. ім. Шевченка — організація чисто наукова. Се о стілько неправда, що товариство мусить дбати про матеріяльні засоби для плеканя науки, мусить удержувати й адмініструвати дуже складні промислові підприємства — друкарню, переплетню і книгарню, і присвячувати їм не менше уваги, як і самим науковим досліддам. Друга фікція та, буцїм то Виділ Наук. тов. ім. Шев-

ченка тіло чисто адміністраційне. Се о стілько неправда, що в Виділі й доси завсігди засідали представителі секцій і інші також дійсні члени, головою і секретарем товариства все були дійсні члени, а надто той Виділ ніколи не рішав про справи чисто наукові. Третя фікція лежить у розуміню проєктодавцями терміна „науковий“. Ані іменоване дійсного члена (на пропозицію секцій), ані полагоджене спору між секціями, ані іменоване редакторів видань (воно було доконане ще перед ухваленем обовязкового тепер статута) не можна назвати строго науковою діяльністю і не можна відмовити в тих справах компетенції Виділу, якому дотеперішній статут признає (зглядно голові й секретареві) заступництво Товариства на зверх.

Із сих фікцій виходить неконсеквенція проєкту Статутової Комісії. Щоб не признати Виділови ані тіни компетенції в тих ніби наукових справах, про які згадано висше, щоб як мога усунути „брак повного розділу між адміністраційними і науковими агендами товариства“, проєкт переносить головний тягар адміністрації на членів секцій, бо ж відпоручники секцій „обовязані брати приділені їм Виділом реферати і за адміністраційні справи Товариства відповідають перед загальними зборами“. Се значить, що не числячи голови, що найменше 5 дійсних членів, тай то таких, що пробувають у Львові, буде відірваних від наукової праці, і ніякий член зайнятий науковою працею не буде міг репрезентувати секції в Виділі.

Не можу згодити ся на те розумінє терміна „науковий“, на яким полягають §§ 26—29 проєкту „Статутової Комісії“, що заводять тзв. Раду Товариства, яка має бути по інтенції проєктодавців „найвисшою інстанцією Товариства в справах наукових і репрезентаційних наукового характеру“. Не треба, здасть ся, й доказувати, що корпорація зложена прим. з двох фільольогів, двох істориків, двох математиків, двох зоологів і двох лікарів не буде тілом більше компетентним до осуджуваня питань фільольогічних, як власне ті два фільольоги, ані історичних, як власне ті два історики і т. д. Усі разом ті люди можуть бути дуже вчені кожний у своїм фаху і можуть при тім не здобути ся на зложене якогось „загально-наукового погляду“. Те, що в мотивах говорить ся про потребу „одноцільної наукової акції товариства, одноцільного наукового поступу товариства, себто зведеного до одного іменника, до суцільного всесторонного поступу нашої нації“ — зовсім неясне,

бож у обсягу кожної спеціальної науки єдино компетентна відповідна секція, а даване їй вказівок у наукових справах з боку інших, менше компетентних секцій буде викликати лише непорозуміння та кваси. Надто треба завважити, що вибір редакторів такого видання, як „Записки“ Радою Товариства, в якій при теперішньому складі Тов. перевагу давали би правники і природники, являєть ся ще й тому невідповідним, бо „Записки“ є тепер не органом усіх секцій, а лише двох, історичної і фізіологічної, а правники і природники мають свої спеціальні органи. Се відносить ся по части й до Літ. Наук. Вістника, який зрештою не є органом науковим, а тільки літературним і популяризаційним, отже й зовсім не мусить підлягати секціям. Інші функції Ради Тов., визначені в проєкті § 27 точки 2, 4, 5, 7, 8, 9 — чисто адміністративні, що можуть спокійно залагоджувати ся або поодинокими секціями, або Віділом. При тім точки про одвічальність редакторів (§ 27, 3) і голови Тов. перед Радою стилізовані неясно і опирають ся на фікції, що доси ніякої одвічальности не було, а се прецінь неправда.

При тій нагоді нехай мені буде вільно спростувати одну хибну вказівку в мотивах проєкту Ст. Ком. Мотивуючи потребу заведеня Ради Тов. проєктодавці покликають ся на історію розділу „Записок“, при чім буцім то показало ся, що „редактори видань не відповідають за їх зміст ані перед Віділом ані перед секціями, а одна частина дійсних членів — та що була противна розділови „Записок“, відмовила не лише компететції збору всіх секцій до таких справ, але й легальности самого істнованя такого збору.“ Отже треба зазначити, що сю думку піднесла не якась частина противна розділови Записок, а чоловік зовсім посторонній — Др. Евген Олесницький.

Уважаючи, що заведенє такої Ради Товариства для тих цілей, які визначені в §. 27 проєкту „Ком. Стат.“, ані на крок не посує наукової діяльности Товариства, а натоміє збільшить формалістику та дасть причини до ненастанних конфліктів то з Віділом, то з редакціями органів Товариства, ми в своїм проєкті вважаємо можливим задовольнити ся §-ом 24, який справді доповнює прогалінну дотеперішнього статута що до спільних засідань секцій, але не творить із них ніякого нового тіла, що мусіло би клином вбити ся в організм Товариства.

Що до §. 32 проєкту „Ст. Ком.“, який у звязку з §. 31 звальює всю адміністрацію на платних урядників, завважимо,

що се можливе хиба в таких наукових тілах, як російська або віденська Академії наук, де адміністрація мастків ведеть ся справді урядниками платними з державної каси і поставленими що до своєї служби, авансу й вислуги на загальнім державнім етаті. При скромних засобах і доходах нашого Товариства і при скомплікованім його діловодстві така реформа мусіла би пожерти більшу половину доходів Товариства і значно зменшити засоби на наукові цілі Товариства, мусіла би потягти за собою значні зміни в самій господарці, чинячи конечним збиране резервового капіталу для запевнення урядникам Товариства пенсій та забезпечень.

Те саме ігнороване характеру нашого Товариства яко в половині заробкового довело проєктодавців також до постанови § 17, яка de facto відбирає звичайним членам із України можливість усякого впливу на діла Товариства, вимагаючи для сього особистої участі на загальних Зборах, яка їм задля звісних російських порядків часто буває не то утрудненою, але й зовсім неможливою. Аргумент, що заступництво членів-осіб на заг. Зборах „не відповідає науковому характерови нашого Товариства“, мав би рацію лиш тоді, коли-б відносив ся до дійсних членів і до голосованя в наукових справах, коли-б не було звісно, що Українці з Росії дорожать своїм правом заступництва власне для того, що як головні вкладники грошевих сум на цілі Товариства бажають мати таким робом більший вплив на адміністрацію Товариства і на статочний розвій його діл відповідний тим намірам і надіям, які вони мали засновуючи Товариство своїми фондами. Оттим то поклик авторів проєкту до „наших дорогих земляків із російської України“, що мовляв проєкт задля того лише відбирає їм право заступництва, „аби вони являли ся на збори нашого Товариства особисто, інформували ся про хід його справ самі безпосередно, заінтересували ся його справами та виданнями тай працювали в них більше, ніж тепер“, в значній мірі безпредметовий, бо звичайні члени з рос. України інформують ся про справи Товариства з тих самих жерел, що й звичайні члени позальвівські, цікавлять ся тими справами певно далеко більше, ніж більшість галицьких та пньших австрійських членів і беруть (звич. і дійсні) у його виданях далеко більшу участь, ніж більшість навіть тих, що підписані під проєктом „Статутової Комісії“. Сей поклик пересуває пункт тяжкості з чисто адміністраційного поля, на якому таке заступництво

загально допускається, а у нас, при наших нещасних політичних обставинах, навіть тоді мусіло-б бути допущене, колиб не практикувалося де инде, на поле наукове й моральне, куди воно зовсім не належить*).

Делікатна інсинуація, що на загальних зборах 1902 р. при помочи заступництва рос. Українців „меншість присутних переголосувала більшість присутних і то не конче в користь Товариства“, відслонює по троха дійсні мотиви, які руководили авторами при укладаню сього проєкту статута. Розуміється, вони не говорять, бо й не можуть сказати, яку таку шкоду понесло Товариство через голосованє Українців через заступництво; їм ходить лиш о те, щоб кинути тїнь на тих, кому Українці дають свої повновласті. Задля сього вони не вагаються навіть твердити, що „доси було звичайно так, що всі укр. мандати присилано на руки когось одного, а той розділяв їх по своїй уподобі між своїх прихильників“, хоч кождому присутному на загальних зборах відомо, що такий мандат складаєся невідхильно з двох документів, а власне з листу манданта до того, кому він дає себе заступати і кому дає повновласть, і з листу тогож манданта до Виділу, яким він повідомляє про особу свого заступника. Колиб „доси було звичайно так“, як говорить „Ст. Ком.“, то на всіх повновластях і завідомленнях імена заступників мусіло-б бути дописані у Львові иншою рукою, отже фальшовані, а сего — дд. проєктодавці знають се напевно, — не було ніколи. Отсе й єсть властиве ядро реформи! Тому, що рос. Українці дають себе заступати тим а тим а не иншим людям, треба усунути ту „каркатуру заступництва“. Тому, що ті а ті люди мають у своїх руках редакцію „Записок“, треба розірвати „Записки“ на три часті і бодай дві часті дати в инші руки. Тому, що ті а ті люди мають більшість у одній або другій секції, треба сотворити тїло, де-б була більшість протинного їм напряду і де би можна завсїгди переголосувати їх. Тому врешті, що й у Виділі засідає більшість тих а тих людей, треба пункт тяжкості Товариства перенести на тїло неодвічальне перед нїким і зробити Виділ властиво лише виконавцем його поручень. Се перед нїким неодвічальне тїло має взяти в свої руки редагованє

* Одинока неформальність, справедливо піднесена „Ст. Ком.“ — допущене заступництва для др. Пулюя з Праги, стала ся тоді, коли в Виділі засідали прихильники реформи (підчас резігнації проф. Грушевського).

органів Товариства, юрисдикцію над редакторами і над головою Товариства — а все те прикриває ся шумною фразою про „одноцільний науковий поступ Товариства“, про „учену републіку з ясними правними постановами“ та про „розширене культурних аґенд нашого Товариства“. Ми переконані, що дотеперішній статут з деякими поправками, які ми пропонуємо в своєму проєкті, ще на довгі літа відповідає потребам Товариства і при добрій волі членів може запевнити його розвій, який загалом далеко більше залежить від реальної праці одиниць, ніж від нарад, вказівок та цензур. Поручаючи свій проєкт ласкавій увазі загальних Зборів ми чинимо се тим радійше, що він не переводить ніяких основних реформ, буде переважно упрощенем та яснійшим сформулованем давнього статута, який має за собою вже кільколітню практику і при яким Товариство не вважаючи на внутрішні суперечки та змаганя, що походили зовсім не з недокладностей старого статута, а з добросї волі людей, що тепер беруть ся підносити науковий рівень Товариства, все таки росло і розвивало ся.

Нехай вільно нам буде при кінці звернути увагу ще на одну важну обставину. Наше Товариство власне приступає до значного і коштовного розширення своїх аґенд через засноване власної публичної книгарні і переплетні. Се збільшене аґенд вимагає більшої постійности в адміністрації, досвідних і випробуваних рук, вимагає того, щоб заряд Товариства не був наразуваний на часті переміни та кризи. Задля сього наш проєкт ставить дволітнє урядоване Виділу замість дотеперішнього однолітнього, коли натомість проєкт „Статутової Комісії“, піддаючи Виділ разом з головою фактично під зверхність Ради Товариства, робить спокійний і тривкий розвій адміністрації сумнівним, а змушуючи Виділ до веденя адміністрації руками платних урядників значно збільшує його одвічальність і обтяжує бюджет Товариства. Се значить, що до веденя Товариства при статуті зміненим по думці проєкту „Статутової Комісії“ прийшлося-би загальним Зборам вибрати в значній частині нових людей, так як і секціям нових репрезентантів та редакторів, а се ще заострило би кризу, яку в таким разі мусіло би перейти Товариство.

Др. Іван Франко.

B-29ME

19

439484

B 2.946

B 2.946